

М.Шульги. – К. : Інститут соціології НАН України, 2013. – 566 с.

15. Українське суспільство 1994–2005. Динаміка соціальних змін / За ред. д.е.н. В.М. Ворони, д.соц.н. М.О. Шульги. – К. : ІС НАНУ, 2005. – 653 с.

16. Формування духовного світу студента: На матеріалі досліджень в СНАУ / Сумський національний аграрний ун-т. Кафедра філософії та соціології: Л.В. Гнатюк (заг. ред.). – Суми, 2007.

17. Фрідрих А.В. Педагогічні умови формування національної самосвідомості студентів вищих педагогічних навчальних закладів: дис... канд. пед. наук: 13.00.07 / А.В. Фрідрих. – Рівне, 2006. – 201 с.

References

1. Bichko O. Regionalni osoblivosti parametru etnichnoyi identichnosti studentskoyi molodi / O.Bichko // Sotsialna psihologiya. – 2004. – №3 (5). – S.72–81.

2. Boyko O.D. Vidpliv mizkiv. Dlya krayini – problema, dlya vchenogo – mozhlivist samorealizatsiyi // Golos Ukrayini. – 2004. – 30 kvitnya. – S.8.

3. Boreychuk I.O. Stereotipi yak faktori ksenofobnih tendentsiy u studentskomu seredovischi. Elektronne vidannya “Volinski naukovy studiyi. Naukoviy visnik Rivnenskogo Institutu VMURoL “Ukrayina”. – 2012. – №1. – <http://www.univerua.rv.ua/VNS1-2012/Boreychuk.pdf>.

4. Borisov V.V. Teoretiko–metodologichni zasadi formuvannya natsionalnoyi samovidomosti uchnivskoyi ta studentskoyi molodi : avtoref. dis... dok. ped. nauk: spets. 13.00.07 “Teoriya i metodika viovannya” / V.V. Borisov; Ternop. nats. ped. un–t im. V.Gnatyuka. – Ternohil, 2006. – 43 s.

5. Bushman I. Natsionalna samoidentifikatsiya yak faktor sotsiokulturnogo rozvitku / I.Bushman // Filosofiya osviti. – 2006. – №1. – S.63–69.

6. Zhulinskiy M. Ukrayinska natsionalna ideya v ideologichnii sistemі derzhavotvorenniya // Vischa osvita Ukrayini. – 2006. – №4. – S.9–11.

7. Kozlovets M.A. Osvita i natsionalna identichnist v umovah globalizatsiyi / M.A. Kozlovets // Visnik Zhitomirskogo derzhavnogo universitetu im. Ivana Franka. – Zhitomir, 2008. – Vip.40. – S.8–14.

8. Kontseptsiya natsionalnogo viovannya studentskoyi molodi [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://vzvo.gov.ua/department-of-educational-work/1-documents-of-the-educational-work/132-the-concept-of-national-education-of-students.html>.

9. Levitskiy V.V. Etnichna samoidentifikatsiya ukrayinskoyi studentskoyi molodi na pochatku XXI stolittya (na materialah mista Kiev): avtoref. dis... kand. ist. nauk: 07.00.05 / V.V. Levitskiy; Kiyiv. nats. un–t im. T.Shevchenka. – K., 2011. – 20 s.

10. Naseleння Ukrayini za 2012 rik. Demografichniy schorichnik. Derzhavna sluzhba statistiki Ukrayini. – Kiyiv, 2013. – 449 s.

11. Naukovo V. Suchasniy etnichniy sklad naseleння Ukrayini // Naukoviy chasopis NPU im. M.P. Dragomanova. Seriya 6. Istorichni nauki. – 2008. – Vip.6. – S.3–6.

12. Osnovni etapi stanovleniya natsionalnoyi svidomosti ukrayintsiv // Vischa osvita Ukrayini. – 2011. – №4. – <http://library.nltu.edu.ua/node/1661>.

13. SSHa: ukrayinski vcheni masovo immigruyut u Shtati // Golos Ukrayini. – 2007. – 3 bereznya. – S.7.

14. Ukrayinske suspilstvo 1992–2013. Stan ta dinamika zmin. Sotsiologichniy monitoring / Za red. d.ek.n. V.Voroni, d.sots.n. M.Shulgi. – K. : Institut sotsiologiyi NAN Ukrayini, 2013. – 566 s.

15. Ukrayinske suspilstvo 1994–2005. Dinamika sotsialnih zmin / Za red. d.e.n. V.M. Voroni, d.sots.n. M.O. Shulgi. – K. : IS NANU, 2005. – 653 s.

16. Formuvannya duhovnogo svitu studenta: Na materialii doslidzhen v SNAU / Sumskiy natsionalniy agrarniy un–t. Kafedra filosofiyi ta sotsiologiyi: L.V. Gnatyuk (zag. red.). – Sumi, 2007.

17. Fridrih A.V. Pedagogichni umovi formuvannya natsionalnoyi samovidomosti studentiv vischih pedagogichnih navchalnih zakladiv: dis... kand. ped. nauk: 13.00.07 / A.V. Fridrih. – Rivne, 2006. – 201 s.

Tretyak V.V., postgraduate student of the Department of Sociology, Philosophy and Law, Odessa National Academy of Food Technologies (Ukraine, Odessa), victoryastar@ukr.net

National consciousness – the important factor of the development of society

Socio–philosophical research of problems and prospects of getting up of national consciousness of students, as a future elite of society, wholeheartedly given to the interests of Ukraine, to the growth humanistic ideals of welfare and culture of the

nation is carried out in the article. The socio–philosophical understanding of the social role of students' national consciousness in providing of stable development of Ukrainian society is chosen as the purpose of the article. For its achievement the researches of the leading Ukrainian philosophers as N.Golovaty, N.Zhulinskiy, N.Kozlovets, et al, which have devoted their works to understanding of the Ukrainian national idea, national identity and ethnic self-identification of the student youth have a substantial value. The pledge of forming of national consciousness of personality is everyday involvement of a man to the active live of his immediate surroundings, that is directed on welfare and uplift of Ukraine.

Keywords: national consciousness of students, national idea, higher educational institution, self-identification.

Tretyak V.V., aspirantka kafedry sociologiyi, filosofiyi i prava, Odesskaya natsionalnaya akademiya pishchevyykh tekhnologiy (Ukraine, Odessa), victoryastar@ukr.net

Национальное самосознание – важный фактор развития общества

Осуществлено социальное–философское исследование проблем и перспектив подъема национального сознания студентов, как будущей элиты общества, безоговорочно отданной интересам Украины, гуманистическим идеалам роста благосостояния и культуры своего народа. Целью статьи выбрано социальное–философское осмысление социальной роли национального самосознания студентов в обеспечении стабильного развития украинского общества. Для ее достижения существенное значение имеют исследования ведущих украинских философов Головастого Н., Жулинского Н., Козловца Н., и других, которые посвятили свои работы пониманию украинской национальной идеи, национальной идентичности и этнической самоидентификации студенческой молодежи. Залогом формирования национального самосознания личности является повседневная причастность человека к активной жизнедеятельности своего непосредственного окружения, которая направлена на благосостояние и духовный подъем Украины.

Ключевые слова: национальное самосознание студентов, национальная идея, высшее учебное заведение, самоидентификация.

* * *

УДК 167/168

Терешкун О. Ф.

кандидат політичних наук, доцент кафедри філософії та соціології Прикарпатського національного університету ім. В.Стефаника, докторант кафедри філософії Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича (Україна, Івано–Франківськ), eforat@bk.ru

ПОТЕНЦІАЛ ГУМАНІЗМУ В ГУМАНІТАРНО–НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ ТЕХНІКИ

Проаналізовано можливості гуманізму в осмисленні сучасного техногенного розвитку цивілізації та в контексті гуманітарно–наукового дискурсу техніки. Виявлено причини дегуманізації образів людини й обґрунтовано важливість оновлення ліберального гуманізму, який створює умови для поширення ідей трансгуманізму і постгуманізму. Встановлено, що розв'язання нагальних проблем людства прямо пов'язане з гуманізацією взаємозв'язку людини і техніки. Великий вплив на усвідомлення людиною своєї самості має рефлексія буття в технізованому світі. Гуманітарно–науковий дискурс у філософії техніки постає не просто як сукупність філософських концепцій техніки, а як артикуляція місця людини в технізованій картині світу. Гуманітарно–науковий дискурс техніки зумовлений динамікою науково–технічного і технологічного розвитку цивілізації, глобалізаційними процесами, а специфіка функціонування сучасного гуманізму визначається умовами постіндустріального розвитку суспільства, розгортанням NBIC–технологій, активізацією трансгуманістичного руху та ідеями постгуманізму.

Ключові слова: гуманізм, дискурс, трансгуманізм, постгуманізм, людина, сингулярність, техніка.

Кризовий стан глобального цивілізаційного розвитку людства вимагає не лише переосмислення орієнтирів, пошуку нових атракторів цивілізаційного поступу, а й оновлення змісту гуманізму як сучасного глобального орієнтиру розвитку та дискурсивних практик. Гуманізм сьогодні стає полем гострої боротьби за людину. В умовах розростання техносфери та її автономізації виникає реальна загроза сингулярності багатьох сфер, а буття людини, її майбутнє стає безпосередньо залежним від розвитку науки, техніки, новітніх технологій. Саме цей факт заставляє по–новому визначати і мету цивілізаційного поступу, і блага людини, і засоби їх

досягнення, й самі уявлення про природу людини, людяності, гуманізму.

Філософське дослідження техніки в цивілізаційному поступі тісно пов'язане з критичним аналізом антропологічної кризи, зумовленої впливом фундаментальних трансформацій усіх сфер людської життєдіяльності та втратою духовності. В результаті цього виникла нагальна потреба в гуманітарно-науковому дискурсі техніки, в осмисленні змісту гуманізму та постгуманізму, в розв'язанні низки антропологічних, есхатологічних, екзистенційних, культурологічних та інших гуманітарних проблем глобального техногенного цивілізаційного розвитку.

Актуальним і значущим є не тільки осмислення наукової, технічної та технологічної раціональності, їх аксіологічного навантаження в епоху науково-технічного поступу, а й переосмислення змісту поняття гуманізму в умовах ліберального, глобального, ринкового науково-технічного (техногенного) розвитку людства. Гуманістична проблематика повинна бути серцевиною не лише педагогічного, культурологічного, релігійного, етичного, філософського дискурсів, а й гуманітарно-наукового дискурсу техніки.

Теоретико-методологічну основу дослідження техніки в гуманітарному контексті заклали відомі мислителі ХХ ст. – Т. Адорно, Ю.Габермас, М.Гайдегер, М.Горкгаймер, М.Бердяєв, Х.Ленк, Л.Мамфорд, Г.Маркузе, К.Мітчел, Х.Ортега-і-Гассет, Х.Сколімовскі, Е.Фромм, К.Ясперс та ін. Видатні гуманісти ХХ ст. висловили тверде переконання в тому, що існуюче споживацьке, утилітарне суспільство, зорієнтоване переважно на прибуток, виявило неспроможність ефективного подальшого розвитку.

Проблема людини, її духовності, ідентичності, долі, гуманізму та їх трансформацій під впливом техніки і технологій у техногенній цивілізації аналізується в сучасних дослідженнях російських науковців П.Гуревича, В.Кутирьова, В.Лекторського, М.Мойсеєва, О.Панаріна, Н.Попкової, І.Фролова та ін., а також українських філософів А.Єрмоленка [3, с. 213–401], В.Лук'янца [9, с. 5–16], В.Мельника [11, с. 3–70], А.Покровського [16, с. 86–90], В.Цикіна [23] та ін. Усі вони одноставно в думці, що за сучасних умов домінування цивілізаційно-технократичних цінностей гуманізувати науково-технічний і технологічний процес проблематично. Це зумовлено великою стійкістю науково-технічних, соціотехнічних та ін. складних систем до імплантації гуманістичних цінностей.

Значне місце в сучасній науковій літературі займають трансгуманістичні проекти “покращення” людини за допомогою нових технологій. У 2008 році опублікована колективна монографія “Нові технології і продовження еволюції людини? Трансгуманістичний проект майбутнього”, в якій провідні вчені (І.Артюхов, А.Горелов, О.Гусєва, А.Коротаєв, Д.Медведєв, А.Назаретян, М.Сичов, І.Следзєвський, В.Удалова та ін.) порушили питання конвергенції сучасних технологій і трансгуманізму в контексті розширення можливостей людини – фізичних, психологічних, інтелектуальних.

Гуманістичні проблеми і трансгуманістичні проекти в контексті досягнень і перспектив конвергентних технологій аналізує К.Гнатик [1; 2]. Головний акцент на

гуманістичних векторах нанотехнологічної революції зроблено в статті А.Цири “Гуманістичний вимір сучасної нанотехнологічної революції” [24, с. 210–217]. Г.Михайлишин досліджує гуманістичні цінності та відповідні їм норми, вважаючи їх культурним кодом, який впливає на спрямованість і характер людських потреб, інтересів і цілей, регулює поведінку та взаємини людей, забезпечує життєздатність суспільства загалом [13, с. 105–117]. Аналіз гуманітарного аспекту віртуальної реальності цивілізаційного простору й осмислення феномену відчуження та самоорганізації людини в контексті інформаційної цивілізації здійснено Т.Лугуценко [7, с. 32–42; 8, с. 92–102]. Філософський зміст гуманізму, гуманістичного ідеалу в філософських концепціях сучасності розкрито Д.Квятковським [4, с. 3–10].

Аналіз значної кількості сучасних публікацій свідчить про недостатню кількість досліджень, які стосуються проблематизації ліберального гуманізму в умовах глобального техногенного поступу людства. Серед публікацій, присвячених гуманізму, домінують дослідження у сфері педагогіки, історії філософії, релігієзнавства, культурології, психології та літературознавства. Українська філософія техніки перебуває в стані свого становлення, тому рефлексія проблем гуманізму в контексті гуманітарно-наукового дискурсу техніки вкрай важлива і актуальна.

Мета дослідження полягає в осмисленні ліберального гуманізму в умовах сучасного техногенного розвитку цивілізації. Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань: по-перше, виявити причини дегуманізації образів людини, по-друге, обґрунтувати нагальність оновлення ліберального гуманізму, який створює умови для поширення ідей трансгуманізму і постгуманізму.

Методологія роботи ґрунтується на гуманітарно-науковому дискурсі-аналізі впливу сучасної техніки і новітніх технологій на формування нового образу людини, її тілесності, духовності, ідентичності. Крім того, такий підхід виявляє та посилює науково-методологічну роль дослідження техніки у філософії техніки для розв'язання гострих проблем сучасності, дозволяє визначати, аналізувати і критично осмислювати маніпулятивні ідеологічні дискурси техніки (наприклад, технократичні, природничонаукові та ін.), які систематично відтворюються на соціальному рівні: від повсякденних розмов до парламентських дебатів, популярних і наукових публікацій тощо.

На рубежі ХХ–ХХІ ст. внаслідок антропологічної кризи у філософії гостро постало питання антропологічного повороту, пошуку нових образів людини, артикуляції гуманітарно-наукового дискурсу філософії техніки. Прискорений розвиток сучасної техніки і новітніх технологій зумовлює наближення антропологічної катастрофи. З кінця ХІХ і впродовж ХХ ст. образ людини неодноразово втрачав і набував певних якостей, ознак і властивостей. Так, у філософії набули поширення такі концепти, як “надлюдина” (Ф.Ніцше), “людина маси” (Х.Ортега-і-Гассет), “одномірна людина” (Г.Маркузе), “людина-гвинтик” (М.Геллер, С.Кара-Мурза), “людина без якостей” (Р.Музіль), “економічна людина” (Маршал Мак-Льюен, Е.Фром), “людина-локатор” (Д.Рісмен). Усі ці образи

людини ХХ ст. не були позбавлені тілесних ознак. Але з виходом на арену постмодернізму, структуралізму та постструктуралізму з'являються нові образи людини як автора (Р.Барт), актора (М.Фуко) персони (Ж.Липовецькі) тощо. Далі йде ще більше знецінення людини, нехтування її природної основи – тілесності: “кібернавт” і “кіберособистість” (Т.Лірі) “тіло без органів” (Ж.Дельоз), “людина–корпус” (Ж.–Л. Нансі), “людина–текст” (О.Лосев), “людина – посудина для думки” (Г.Щедровицький). Вона постає вже і “складкою”, і “складкою складки”, і “квантовим потоком”. В “Антропологічному маніфесті” С.Смірнова людина представлена як “навігатор–мережевик”. У концепції “теоретичного антигуманізму” Ж.Лакана людина постає тендітною ланкою між світом і мовою, символічним посланням; вона похідна від об'єктивних структур, є знаряддям, за допомогою якого мова проговорює сама себе. Логічно вибудовується денатуралізація і дебіологізація людини. Тому не дивно, що людина ХХ–ХХІ ст. перебуває в історії, що завершується. Цей процес артикулюється у філософському дискурсі як “кінець історії” у Ф.Фукуями, “смерть суб'єкта” у Ж.–Ф. Ліотара, “смерть автора” у Р.Барта, “смерть людини” у М.Фуко, “ліквідація людини” у К.Леві–Строса, “кінець соціального” у Ж.Бодріяра тощо.

Маніфестуючи “смерть людини”, М.Фуко критикує традиційний гуманізм, вважаючи людину ансамблем різноманітних соціальних структур, які її формують. Доречно згадати і марксистське визначення людини як “сукупності суспільних відносин”. М.Фуко вказує на неприпустимість абстрактного розуміння суспільства, яке ніби існує поза індивідами, підкреслюючи, що воно інтегроване в найінтимніші кутки душ і тіл індивідів. Відповідно маніфестація “смерті людини” була по суті запереченням гуманістичної настанови, яка базується на вірі в те, що людина здатна обмежити владу мораллю чи розумом. Насправді відбувається навпаки: влада робить людину такою, яка їй потрібна.

Важко не погодитися з М.Фуко, що “Бог і людина померли однією смертю” [20, с. 18]. Загальновідомо, що першою втратила свій ореол святості як символ божественності природа, відтак було усунуто з постаменту Бога. Тепер настала черга людини. Скидання з постаменту людини було логічно очікуваним і прогнозованим явищем.

Поширення й домінування у суспільстві некрофілії (Е.Фромм), негачії та руйнації людини в деструктивному постмодернізмі “змінюються новими смертями”, а дегуманізація завуальовується під постгуманізм і його різновид – трансгуманізм. Спроби відродження гуманізму та філософії суб'єкта “згасають у нових хвилях убивств... Та швидкість і легкість, з якою інтелектуали ХХ століття розпрощалися з усім тим, що накопичувалося філософською традицією, свідчить про те, що смерті ці нерідко були вмотивовані не доконечним рухом думки, а прагматичним авторством”, тобто важливим вважається хто першим напише і “поставить свій копірайт” [15, с. 203]. Враховуючи цю тенденцію у філософії постмодернізму і постструктуралізму, закономірно буде відновити рефлексію гуманізму в умовах науково–технічного поступу, поширення сучасних NBIC–технологій, створення й обґрунтування нової постнекласичної картини світу.

Під впливом досягнень природничих і технічних наук і формування на їх основі глобального (універсального) еволюціонізму гуманітарна парадигма розмивається, людина втрачає свою суб'єктність, перетворюється на один із чинників сучасних технологій і агента інформаційних мереж. На ґрунті глобального еволюціонізму в контексті природничо–наукового дискурсу техніки з'явилися ідеї про рівність речей і людей (Б.Латур), про кінець людської винятковості (Ж.Шеффер), про минулий характер людини – ланки в ланцюгу універсального еволюціонізму; людина вже не вершина еволюції, а лише певний етап у ній (С.Хайтун). Характерне для сучасного глобального еволюціонізму трактування еволюції всього сутнього – від Великого вибуху до біосфери, техносфери і ноосфери на Землі – надає феномену людини нового змісту, пов'язаного з тим, що *смысл життя индивида* і суспільства зумовлені вектором еволюції. Виявляється, що людина вже не є головною метою і результатом еволюції, вона лише її проміжний етап, черговий “еволюційний поверх” на одній з гілок біологічної мутації розумних істот [22, с. 292]. Орієнтація на творчість, інноваційність, трансформаційність і модернізацію стають основною метою не тільки цивілізаційного поступу, а й еволюції загалом. Техніка стає взірцем і критерієм всього сутнього. Звідси випливає, що не природа, не людина, не Бог, а ТЕХНІКА – суть глобального еволюційно–революційного розвитку, його кінцева мета. Саме тому призначення сучасної філософії полягає в актуалізації та активізації гуманітарно–наукового дискурсу техніки з метою зміщення акцентів з економічних, політичних, національних, регіональних, науково–технічних і технологічних аспектів на антропологічні, гуманістичні, морально–етичні, духовні феномени, в яких головною цінністю вважається людина, що повинна стати мірою всього сутнього, в тому числі мірою всіх наук – і природничих, і технічних, і соціальних, і гуманітарних.

Науково–гуманітарний образ людини, на відміну від технократичного і природничо–наукового, конструється на засадах ідей духовності, розуму, гуманності. Відповідно людина постає як цілісна, гармонійно розвинута особистість, яка втілює в собі як фізичну, так і духовну досконалість, керується високими моральними ідеалами і гуманістичними цінностями. Актуалізація ж етичної потенції науки і техніки в техногенному суспільстві полягає “в опосередкованому гуманістичними цінностями впливі на подальший розвиток, який завдяки йому набуває гармонійного, збалансованого в ціннісному відношенні вигляду. Наука і техніка підпорядковуються загальному розвитку сутнісних сил і можливостей людини” [10, с. 183].

Отже, в сучасному образі людини відбувається зміщення акценту не лише стосовно природної тілесності, а й соціальної сутності людини у техніко–технологічний бік. Людина втрачає іманентні природні властивості, набуваючи техногенних рис внаслідок впливу сучасних NBIC–технологій. Зміна образів людини тісно пов'язана зі зміною звичних образів науки і техніки та наукової картини світу, що вимагає сучасного переосмислення засад гуманізму.

Гуманізм. Сьогодні проблематика, пов'язана з гуманізмом, його змістом, орієнтацією та реалізацією,

стала надзвичайно гострою. Гуманізм як ідеал суспільного розвитку та існування передбачає цінність індивідуального людського життя, визнання гідності та свободи людини, можливість і необхідність її самовдосконалення. Проте ідеал гуманізму, виплеканий європейською культурою упродовж сторіч, опинився під загрозою експансії новітніх технологій, які підривають основи людського життєвого світу. Виникли загрози втрати контролю над науковим і техніко-технологічним розвитком, глобалізації ліберальної ринкової економіки, яка базується на принципі ефективності й утилітаризму, загострення міжцивілізаційних взаємовідносин, яке веде до зростання міжнародного тероризму, протистояння культур та ін.

Оновлення змісту сучасного ліберального гуманізму – завдання філософського дискурсу загалом і гуманітарно-наукового дискурсу техніки зокрема. Сучасний гуманізм уже не може включати в себе той зміст, який формувався довкола образу ідеальної людини, володаря самого себе і Всесвіту в епоху Відродження. Гуманізм ХХІ ст. намагається подолати і традиційний гуманізм Просвітництва з його уявленнями про людину (антропоцентризм), стійкою вірою в розум, у неухильний поступ. Людство має змінити свої уявлення про людину “як володаря, який вимагає покірності: його знання є перш за все знанням, яке має за свою мету панування, його практика у взаєминах із природою – практика підкорення” [12, с. 104]. У новочасній “антропології панування” настанова на підкорення природи свідчить про гординю людини, яка прирівняла себе до Бога. Безконтрольно перетворюючи природу, експериментуючи не тільки в царині природничих наук, а й у сфері соціально-гуманітарній, людина породила такі сили, які вже непідвладні людству. Розробка нових гуманістичних принципів існування в техногенній цивілізації зумовлена “не тільки загальною ситуацією на планеті, а й багатьма тонкими вимірами сучасної науки, яка зачіпає саму ідентичність людини” [5, с. 10].

Актуальною стала проблематика втручання в природу людини, перебудови людської природи для розв’язання прикладних завдань. Науково-технічне зухвальство здатне “породити такі форми життя, які можуть вступити у боротьбу з їх прашуром – людиною”, а підпорядкування ринковим принципам конструювання людини, так званій фабрикації, загрожує обернутися катастрофічними наслідками біологічного, соціального і духовного характеру [5, с. 10].

Історія показує подальшу неспроможність покладання на прагматичний, секуляризований і сцієнтизований *ліберальний* гуманізм, який сприяв появі екологічної кризи, техногенних загроз, зростанню зброї масового знищення, формуванню споживацького суспільства, домінуванню гедоністичного принципу та егоїзму в свідомості “масової людини” та ін. За останнє століття відбувся крах не лише західноєвропейського антропоцентризму, а й західноєвропейської раціоналістичної традиції. Ідеал класичної раціональності, що домінував упродовж кількох століть, викликає сьогодні серйозну недовіру і критику. Новоевропейський раціоналізм посилив розкол між людиною і природою, розділивши світ на активний суб’єкт

і пасивний об’єкт. Новоевропейський раціоналізм переніс антропоцентризм із онтологічної в гносеологічну площину (“коперніканський переворот” І.Канта). А фіхтеанська філософія зафіксувала у свідомості людини остаточне розділення на “я” і “не-я”, що в подальшому спричинило протистояння між людиною і світом, усвідомлення абсурдності існування та відчуженості людини у неklasичній філософії. Шукаючи засоби життєвої орієнтації, людина покладається сьогодні вже не на розум, а на міф, інтуїтивне прозріння, екстрасенсорні чинники тощо.

Нова парадигма гуманізму формується у нових реаліях техногенної цивілізації, викликах планетарного масштабу. На думку академіка І.Фролова, “гуманізм повинен отримати глобальні, загальнолюдські виміри” і подолати старі стереотипи принесення в жертву майбутнього “життя і гідності сучасної людини” [18, с. 21]. Саме тому оновлений гуманізм повинен стати джерелом нових духовних, етичних, естетичних, соціальних, політичних, філософських і наукових взірців діяльності людини, відродження істинно людських почуттів – відповідальності, любові, дружби, взаємодопомоги, взаєморозуміння, жертвності, альтруїзму, милосердя, солідарності, справедливості, честі та ін.

Зрозуміло, що сьогодні самосвідомість і діяльність людства стали планетарними чинниками глобальної еволюції, а це означає, що процес самоорганізації може бути наданий цілеспрямований характер. Замість класичного антропоцентризму слід утверджувати синергетизм людини і Космосу, їх єдність і гармонію, в яких “інтеграція всіх сфер діяльності єдиного людства в єдиному світовому процесі приведе до граничної міри духовного розвитку і народиться Боголюдство” [17, с. 58]. Оновлений гуманізм (неогуманізм) повинен стати основою наших міркувань про глобальні проблеми і майбутнє людства, яке ставиться в пряму залежність від трансформацій гуманістичних цілей, суспільної свідомості, нашого мислення, цінностей і моралі. Особливість оновленого гуманізму полягає у тому, що він свої морально-етичні засади шукає не в зовнішніх чинниках, а у внутрішньому світі людини.

Буттю людини як природної істоти загрожує експансія штучного, витіснення з природної ніші не лише самої природи, а й людини як природної вершини розвитку. Значна частина сучасних науковців сходиться на тому, що конфлікт штучного і природного у ХХІ ст. може стати основним джерелом глобальних проблем [див. 6; 14; 26].

Причина конфлікту між прихильниками штучного і природного лежить у протилежних ціннісних настановах стосовно природи загалом і природи людини зокрема. Людина, яка надто захопилася технікою, націлена на матеріальне споживання та максимальну механізацію життя. Вона сама перетворилася з органічного на неорганічне створіння. Такий тип людини Е.Фромм визначив як некрофільський. Сучасна людина – це “*homo mechanicus*”. Механічне викликає в неї захоплення і вона “відчуває потяг до мертвого і тотального руйнування” живого [19, с. 84]. Е.Фромм зазначає, що “інтелектуалізація, квантизація, абстрагування, бюрократизація та уречевлення – характерні риси нинішнього індустріального суспільства – це не принципи життя; вони – механічні принципи, якщо їх засто-

совують до людей, замість того щоб застосовувати їх до речей. Люди, які живуть у такій системі, стають байдужими до життя..." [19, с. 85]. Ознаки некрофільної орієнтації мають місце у всіх сучасних індустріальних і постіндустріальних суспільствах, незалежно від їхньої політичної структури, форми правління чи державного устрою. Некрофілія – це деантропологізація людини, втрата у кінцевому рахунку будь-якого сенсу власного перебування в бутті. Створення транслюдини, а далі постлюдини – це передумова творення постжиття, а точніше – підготовка суспільної свідомості до згорання життя, витіснення його технікою, техносферою. Збільшення питомої ваги штучних форм у життєдіяльності людини сприяє появі поряд із людиною її штучного двійника, клона, штучного життя у вигляді віртуального життя, що блокує саму можливість жити повноцінно, відбувається заміна життя справжнього псевдожиттям у віртуальному світі. На таке подвоєння реальності та лише імітацію життя вказував Ж.Бодріяр, увівши в обіг поняття “симулякр”.

Безумовно, сучасні техніка і технології не будуть становити жодної небезпеки для людини зі сформованою гуманістичною системою цінностей, гуманістичними орієнтирами. Розум без гуманістичної основи – руйнівний, а гуманність у відриві від наукового пізнання – безсила. Саме гуманізм є духовним ідеалом, настановою, політичним принципом, суспільною цінністю, регулятором поведінки людини.

Обговорення майбутнього неможливе без урахування тенденцій науково-технічного і технологічного поступу, гуманізації науки і техніки, а також еволюції морально-етичної самосвідомості вчених. М.Гайдегер був переконаний, що з виникненням технауки як симбіозу фундаментальної науки з індустрією наукоємних технологій настала нова ера – ера ризикованих глобальних техногенних трансформацій всього світу. Це загроза людському буттю на Землі. Німецький філософ підкреслював, що “за допомогою технічних засобів готується наступ на життя і сутність людини, з якими не порівняється навіть вибух водневої бомби” [21, с. 108]. Така практика техніко-технологічних перетворень основ життя ставить людство у ситуацію екзистенційної нестабільності й незахищеності, вона за своєю суттю антигуманістична.

Сучасна криза гуманізму – це вже не внутрішня проблема європейського духу. Нове розуміння гуманізму вимагає, по-перше, розширення культурних меж в умовах глобалізму, по-друге, кардинальної зміни філософського дискурсу стосовно людини як умоглядного метафізичного конструкту, тобто відмови від новоевропейської метафізичної концепції абстрактної людини. Для цього потрібен аналіз кризи сучасної гуманістичної свідомості, пошук можливих шляхів її розв’язання.

Перманентні кризи сучасності детерміновані моральною кризою. Тому важливо, щоб розвиток соціальних відносин, економічних, фінансових і політичних інститутів, від яких залежить розвиток суспільства, мали гуманістичну спрямованість і не відставали від поступу науки, техніки і технологій. Пріоритетним є розуміння гуманізму як основного життєвого принципу, як учення про досконалу, вільну, гармонійну та відповідальну людину, для якої інша лю-

дина – така ж цінність, як і вона сама. Головними аксіологічними засадами гуманізму стають людинолюбство, природолюбство, людяність, інтенція до свободи, рівності, братерства, справедливості, працелюбності, колективності, милосердя, шанобливості, благоговійне ставлення до всього живо-

До кризового стану сучасну цивілізацію привів не суто науково-технічний поступ, а негуманне його використання в економіці, політиці, сфері інформації, комунікації, ідеології, в культурі, мистецтві, освіті, медицині тощо. Техногенний шлях суспільного розвитку, ніяк не пов’язаний з гуманізмом, орієнтований на бізнес-інтереси, веде до цивілізаційно-культурної, антропологічної деградації. Людство, зосередивши свої зусилля на матеріальних благах, опинилося під загрозою самознищення. Тому так гостро постала проблема захисту людини від втручання в її природну основу і спадковість, від конструювання та програмування її поведінки.

Для виживання людства треба створити систему ідей, принципів і цінностей оновленого гуманізму, яка забезпечила б застосування нової системи управління на основі принципів співпраці, співдружності, саморозвитку, діалогу, взаємоповаги, взаємодопомоги тощо. Неприпустимо трактувати розвиток людства з позицій тільки ефективності й утилітаризму. Потрібен критерій неекономічного характеру, що відповідав би параметрам людини. Ним може бути, наприклад, здоров’я людини, відчуття щастя, кількість вільного часу, розквіт творчості, таланту тощо. Оновлений гуманізм покликаний усунути опозицію наукового і гуманітарного контекстів існування та розвитку цивілізації.

Зрозуміло, що суто біологічний розвиток людини фактично припинився. Проте соціокультурний, духовний поступ лише розпочинається. Це заперечують прихильники трансгуманізму, стверджуючи, що людина вичерпала повністю свій потенціал і стала гальмом універсальної еволюції. Тож її треба штучно вдосконалити, “доробити” за допомогою сучасних технологій. Геній італійського мислителя Леонардо да Вінчі – переконливий приклад безмежних можливостей людини, які можна реалізувати без жодних техніко-технологічних втручань. Видатний мислитель був представником епохи Відродження, доби гуманізму. Історичні свідчення говорять про те, що він був “надзвичайно красивою людиною, античної статури, учасником усіх змагань і турнірів, прекрасним плавцем, фехтувальником, вправним вершником, жартівником, дотепником і блискучим оповідачем, ерудитом-оратором, люб’язним кавалером, танцюристом, співаком, поетом, музикантом і конструктором музикальних інструментів, геніальним художник і теоретиком мистецтв, математиком, механіком, астрономом, геологом, ботаніком, анатомом, фізіологом, військовим інженером, мислителем, який далеко випередив свій час” [25, с. 33–34].

Людина доби Відродження усвідомлювала себе духовною особистістю, захищаючи право бути індивідуальністю, що реалізує себе через творчість і майстерність. Уявлення про людину як індивіда співвідносилися з універсумом, який вона здатна охопити своїм розумом і талантом, виразити у своїй творчості. Індивід підносився до рівня універсальної

творчої сили, духовної істоти, не принижуючи при цьому його природності, тілесності.

Історична місія людини – бути основним провідником еволюції на Землі, архітектором майбутнього. Тільки за допомогою людини і через неї можливий подальший поступ науки і техніки. Людина виявляється не лише земною істотою, а й космічною. Відповідно вона повинна переосмислити своє місце в розширеному за допомогою науки і техніки горизонті світу, свій спосіб буття у нових координатах, свої роль, значення, мету, цінності та міру відповідальності за власну космічну еволюційно–революційну діяльність.

Небезпека техніки і технологій полягає не в них самих, а в нашому розумінні та використанні їхнього потенціалу. Розв'язання нинішніх глобальних проблем пов'язане з гуманізацією взаємозв'язків людини і техніки, з усвідомленням людиною самої себе як духовної істоти, а не бездумної машини чи автомата. Гуманістичному трактуванню людини ворожа технізована картина світу. Процес експансії техніки в сучасній цивілізації неможливо зупинити лише закликами. Важливу роль тут може зіграти глибокий і широкомасштабний гуманітарно–науковий дискурс техніки, її нове сутнісне розуміння.

Підводячи підсумок нашого дослідження, зазначимо, що в сучасних умовах глобального цивілізаційного розвитку, науково–технічного і технологічного поступу найбільш значущими стали проблеми, які стосуються гуманітарно–наукового дискурсу техніки і пов'язані з ідеями гуманізму.

По–перше, це проблема кардинального переосмислення низки базових філософсько–світоглядних категорій (людина, індивід, гуманізм, життя, смерть, смисл, природа, тіло, розвиток, поступ, наука, техніка, машина, свідомість, інтелект, розум та ін.).

По–друге, важливим сьогодні стало дослідження специфіки гуманізму, його розгортання в нових умовах постіндустріального розвитку суспільства, розгортання NBIC–технологій, активізації трансгуманістичного руху та ідеології постгуманізму.

По–третє, йдеться про розв'язання нагальних проблем людства, прямо пов'язаних з гуманізацією взаємин людини і техніки. Це вимагає усвідомлення людиною самої себе як власне людини, а не машини. Сьогодні сформувалось інше трактування людини, покликане розкрити всю повноту її соціального, індивідуального, морального та естетичного буття. Значний вплив на усвідомлення людиною своєї самості має технізована картина світу і буття людини в ній.

По–четверте, гуманітарно–науковий дискурс у філософії техніки, як з'ясувалося, постає не просто як сукупність філософських концепцій техніки, а як артикуляція людини в її стосунках із технізованим світом. Гуманітарно–науковий дискурс техніки зумовлений динамікою науково–технічного і технологічного розвитку сучасної цивілізації, глобалізаційними процесами.

По–п'яте, перебуваючи на вершині науково–технічного поступу, отримавши владу над природою, людина водночас не навчилася вибудувати духовний простір свого життя, а також передбачати близькі та більш віддалені наслідки своєї діяльності, що спонукає до ґрунтовного дослідження потенціалу гуманізму в

контексті сучасного гуманітарно–наукового дискурсу техніки.

По–шосте, сьогодні, коли темпи науково–технічного і технологічного розвитку значно вищі, ніж темпи духовного розвитку, гуманітарно–науковий дискурс техніки повинен виконати роль провідника гуманістичної ідеології, пропагувати досягнення гуманітарних наук, сприяти духовному поступу, формувати антитехнократичні, гуманістичні цінності, здійснювати критичний аналіз природничонаукового і технократичного дискурсів, які заповнили весь цивілізаційний інформаційний простір.

Список використаних джерел

1. Гнатик Е.Н. Высокие технологии и сдвиг гуманитарной парадигмы / Е.Н. Гнатик. – М. : Книжный дом “ЛИБРОКОМ”, 2012. – 168 с.
2. Гнатик Е.Н. Неоевгеника в дискурсе отечественной культуры: взгляд сквозь призму гуманизма / Е.Н. Гнатик // Человек и его будущее: Новые технологии и возможности человека / Отв. ред. Г.Л. Белкина; Ред.–сост. М.И. Фролова. – М. : ЛЕНАНД, 2012. – С. 204–215.
3. Ермоленко А.М. Соціальна етика та екологія. Гідність людини – шанування природи. Монографія. – К. : Лібра, 2012. – 416 с.
4. Квятковський Д.О. Ціннісна природа гуманістичного ідеалу у сучасному філософському дискурсі / Д.О. Квятковський // Мультиверсум. Філософський альманах / Гол. ред. В.В. Лях. – К., 2013. – Вип.2 (120). – С. 3–10.
5. Корсаков С.Н. Предисловие / С.Н. Корсаков // Место и роль гуманизма в будущей цивилизации / Отв. ред. Г.Л. Белкина; Ред.–сост. М.И. Фролова. – М. : ЛЕНАНД, 2014. – С. 7–11.
6. Кутырев В.А. Естественное и искусственное: борьба миров / В.А. Кутырев. – Н. Новгород: Нижний новгород, 1994. – 199 с.
7. Лугуценко Т.В. Віртуальна реальність людини цивілізаційного простору / Т.В. Лугуценко // Мультиверсум. Філософський альманах / Гол. ред. В.В. Лях. – К., 2013. – Вип.1 (119). – С. 32–42.
8. Лугуценко Т.В. Феномен відчуження людини в дискурсі інформаційної культури / Т.В. Лугуценко // Мультиверсум. Філософський альманах / Гол. ред. В.В. Лях. – К., 2013. – Вип.2 (120). – С. 92–102.
9. Лукьянец В.С. Вызовы тысячелетия наукоемких технологий / В.С. Лукьянец // Практична філософія. – 2008. – №3. – С. 5–16.
10. Марчук М.Г. Ціннісні потенції знання / М.Г. Марчук. – Чернівці: Рута, 2001. – 319 с.
11. Мельник В.П. Філософія. Наука. Техніка: Методолого–світоглядний аналіз / В.П. Мельник: монографія. – Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 592 с.
12. Мец И.Б. Будущее христианства / И.Б. Мец // Вопросы философии. – М., 1990. – №9. – С. 83–131.
13. Михайлишин Г.Й. Аксіомативні аспекти гуманізму на сучасному етапі розвитку людства / Г.Й. Михайлишин // Мультиверсум. Філософський альманах / Гол. ред. В.В. Лях. – К., 2012. – Вип.8 (116). – С. 105–117.
14. Назаретян А.П. Смыслообразование как глобальная проблема современности: синергетический взгляд // Вопросы философии. – 2009. – №5. – С. 3–19.
15. Ольшанский Д.А. Конец истории – начало человека: о влиянии стратегий Маркса на современную философию / Д.А. Ольшанский // Vita Cogitans: Альманах молодых философов. – СПб.: Санкт–Петербургское философское общество, 2004. – Вып.4. – С. 201–212.
16. Покровский А.Н. Техногенный универсум отчуждения / А.Н. Покровский // Вестник национального технического университета “ХПИ”. – Харьков, 2002. – №5. – С. 86–90.
17. Самохвалова В.И. Человек и судьба мира / В.И. Самохвалова. – М. : Новый век, 2000. – 196 с.
18. Фролов И.Т. Человек. Философия. Гуманизм / И.Т. Фролов // Место и роль гуманизма в будущей цивилизации / Отв. ред. Г.Л. Белкина; Ред.–сост. М.И. Фролова. – М. : ЛЕНАНД, 2014. – С. 18–23.
19. Фромм Э. Душа человека / Эрих Фромм, пер. с нем. В.Закса. – М. : АСТ: Астрель, 2010. – 251 с.
20. Фуко М. Воля к истине: по ту сторону знания, власти и

сексуальности. Работы разных лет / М.Фуко / Пер. с франц. Табачниковой С. – М. : Касталь, 1996. – 448 с.

21. Хайдеггер М. Отрешенность / М.Хайдеггер // Разговор на проселочной дороге. – М. : Высшая школа, 1991. – С. 102–112.

22. Хайтун С.Д. Феномен человека на фоне универсальной эволюции / С.Д. Хайтун. Изд. 2-е. – М. : ЛИБРОКОМ, 2009. – 536 с.

23. Цикін В.О. Філософський дискурс феномену конвергенції супертехнологій в суспільстві ризику: Монографія. – Суми: Видавництво “МакДен”, 2012. – 264 с.

24. Цыра А.В. Гуманистическое измерение современной нанотехнологической революции // А.В. Цыра. – Гуманитарний вісник ЗДІА, 2013. – №52. – С. 210–217.

25. Чирков Ю.Г. Дарвин в мире машин / Ю.Г. Чирков. Изд. 2-е, испр. и доп. – М. : ЛЕНАНД, 2012. – 288 с.

26. Юдин Б.Г. Трансгуманизм и гуманистические ценности / Б.Г. Юдин // Место и роль гуманизма в будущей цивилизации / Отв. ред. Г.Л. Белкина; Ред.–сост. М.И. Фролова. – М. : ЛЕНАНД, 2014. – С. 113–126.

References

1. Gnatik Ye.N. Vysokiyе tekhnologii i sdvig gumanitarnoy paradigmy / Ye.N. Gnatik. – М. : Knizhnyy dom “LIBROKOM”, 2012. – 168 s.

2. Gnatik Ye.N. Neoyevgenika v diskurse otechestvennoy kul'tury: vzglyad skvoz' prizmu gumanizma / Ye.N. Gnatik // Chelovek i yego budushcheye: Novyye tekhnologii i vozmozhnosti cheloveka / Otv. red. G.L. Belkina; Red.–sost. M.I. Frolova. – М. : LENAND, 2012. – S.204–215.

3. Ermolenko A.M. Sotsial'na yetika ta yekologiya. Gidnist' lyudini – shanuvannya prirodi. Monografiya. – K. : Libra, 2012. – 416 s.

4. Kvyatkovs'kiy D.O. TSinnisna priroda gumanistichnogo idealu u suchasnomu filososfs'komu diskursi / D.O. Kvyatkovs'kiy // Mul'tiversum. Filososfs'kiy al'manakh / Gol. red. V.V. Lyakh. – K., 2013. – Vip.2 (120). – S.3–10.

5. Korsakov S.N. Predisloviye / S.N. Korsakov // Mesto i rol' gumanizma v budushchey tsivilizatsii / Otv. red. G.L. Belkina; Red.–sost. M.I. Frolova. – М. : LENAND, 2014. – S.7–11.

6. Kutirev V.A. Yestestvennoye i iskusstvennoye: bor'ba mirov / V.A. Kutirev. – N. Novgorod: Nizhniy novgorod, 1994. – 199 s.

7. Lugutsenko T.V. Virtual'na real'nist' lyudini tsivilizatsiynogo prostoru / T.V. Lugutsenko // Mul'tiversum. Filososfs'kiy al'manakh / Gol. red. V.V. Lyakh. – K., 2013. – Vip.1 (119). – S.32–42.

8. Lugutsenko T.V. Fenomen vidchuzhennya lyudini v diskursi informatsiyno kul'turi / T.V. Lugutsenko // Mul'tiversum. Filososfs'kiy al'manakh / Gol. red. V.V. Lyakh. – K., 2013. – Vip.2 (120). – S.92–102.

9. Luk'yanets' V.S. Vyzovy tysyacheletiya naukoymkikh tekhnologiy / V.S. Luk'yanets // Praktichna filosofiya. – 2008. – №3. – S.5–16.

10. Marchuk M.G. TSinnisni potentsii' znannya / M.G. Marchuk. – Chernivtsi: Ruta, 2001. – 319 s.

11. Mel'nik V.P. Filosofiya. Nauka. Tekhnika: Metodologiya-svitoglyadnyy analiz / V.P. Mel'nik: monografiya. – Vidavniy tsentr LNU imeni Ivana Franka, 2010. – 592 s.

12. Mets I.B. Budushcheye khristianstva / I.B. Mets // Voprosy filosofii. – М., 1990. – №9. – S.83–131.

13. Mikhaylishin G.Y. Aksiomistovni aspekti gumanizmu na suchasnomu yetapi rozvitku lyudstva / G.Y. Mikhaylishin // Mul'tiversum. Filososfs'kiy al'manakh / Gol. red. V.V. Lyakh. – K., 2012. – Vip.8 (116). – S.105–117.

14. Nazaretyan A.P. Smysloobrazovaniye kak global'naya problema sovremennosti: sinergeticheskiy vzglyad // Voprosy filosofii. – 2009. – №5. – S.3–19.

15. Ol'shanskiy D.A. Konets istorii – nachalo cheloveka: o vliyaniy strategiy Marksa na sovremennuyu filosofiyu / D.A. Ol'shanskiy // Vita Cogitans: Al'manakh molodykh filosofov. – SPb.: Sankt-Peterburgskoye filosofskoye obshchestvo, 2004. – Vyp.4. – S.201–212.

16. Pokrovskiy A.N. Tekhnogennyy universum otchuzhdeniya / A.N. Pokrovskiy // Vestnik natsional'nogo tekhnicheskogo universiteta “KHPI”. – Khar'kov, 2002. – №5. – S.86–90.

17. Samokhvalova V.I. Chelovek i sud'ba mira / V.I. Samokhvalova. – М. : Novyy vek, 2000. – 196 s.

18. Frolov I.T. Chelovek. Filosofiya. Gumanizm / I.T. Frolov // Mesto i rol' gumanizma v budushchey tsivilizatsii / Otv. red. G.L. Belkina; Red.–sost. M.I. Frolova. – М. : LENAND, 2014. – S.18–23.

19. Fromm E. Dusha cheloveka / Erikh Fromm, per. s nem. V.Zaksa. – М. : AST: Astrel', 2010. – 251 s.

20. Fuko M. Volya k istine: po tu storonu znaniya, vlasti i seksual'nosti. Raboty raznykh let / M.Fuko / Per. s frants. Tabachnikovoy S. – М. : Kastal', 1996. – 448 s.

21. Khaydegger M. Otreshennost' / M.Khaydegger // Razgovor na proselochnoy doroge. – М. : Vysshaya shkola, 1991. – S.102–112.

22. Khaytun S.D. Fenomen cheloveka na fone universal'noy evolyutsii / S.D. Khaytun. Izd. 2-е. – М. : LIBROKOM, 2009. – 536 s.

23. Tsikin V.O. Filososfs'kiy diskurs fenomenу konvergentsiy supertekhnologiy v suspil'stvi riziku: Monografiya. – Sumi: Vidavnistvo “MakDen”, 2012. – 264 s.

24. Tsyra A.V. Gumanisticheskoye izmereniye sovremennoy nanotekhnologicheskoy revolyutsii // A.V. Tsyra. – Gumanitarniy visnik ZDIA, 2013. – №52. – S.210–217.

25. Chirkov YU.G. Darvin v mire mashin / YU.G. Chirkov. Izd. 2-ye, ispr. i dop. – М. : LENAND, 2012. – 288 s.

26. Yudin B.G. Transgumanizm i gumanisticheskiye tsenosti / B.G. Yudin // Mesto i rol' gumanizma v budushchey tsivilizatsii / Otv. red. G.L. Belkina; Red.–sost. M.I. Frolova. – М. : LENAND, 2014. – S.113–126.

Terechkun O.F., PhD in Political Science, Assistant Professor at the Philosophy and Sociology Precarpathian National University of Vasyl Stefanyk, Doctoral student in philosophy of Chernivtsi National University named after Yuriy Fedkovych, (Ukraine, Ivano-Frankovsk), eforat@bk.ru

Potential humanism in humanitarian and scientific discourse of technology

The possibilities of humanism in contemporary understanding of technological development and civilization in the context of humanitarian and scientific discourse technology. The causes of the dehumanization of human images and proved the importance of updating liberal humanism, which creates conditions for the spread of ideas transhumanism and postgumanizm. Found that the solution of urgent problems of humanity is directly related to the humanization of relationship between man and technology. A big impact on a person's self awareness is a reflection of life in technical world. Humanitarian and scientific discourse in the philosophy of technology is presented not just as a set of philosophical concepts of art, but as an articulation of man's place in the world technical picture. Humanitarian and scientific discourse due to the dynamics of the art technical, scientific and technological development of civilization, globalization processes and the functioning of modern humanism specificity determined by the conditions of post-industrial society development, deployment NBIC-technologies activation transhumanist movement and ideas postgumanizm.

Keywords: humanism, discourse, transhumanism, postgumanizm, man, singularity, technology.

Терешкун О.Ф., кандидат политических наук, доцент кафедры философии и социологии Прикарпатского национального университета им. Василия Стефаника, докторант кафедры философии Черновицкого национального университета им. Юрия Федьковича (Украина, Ивано-Франковск), eforat@bk.ru

Потенциал гуманизма в гуманитарно-научном дискурсе техники

Проанализированы возможности гуманизма в осмыслении современного техногенного развития цивилизации и в контексте гуманитарно-научного дискурса техники. Выявлены причины дегуманизации образов человека и обоснована важность обновления либерального гуманизма, который создает условия для распространения идей трансгуманизма и постгуманизма. Установлено, что решение насущных проблем человечества напрямую связано с гуманизацией взаимосвязи человека и техники. Большое влияние на осознание человеком своей самости имеет рефлексия бытия в технизированном мире. Гуманитарно-научный дискурс в философии техники предстает не просто как совокупность философских концепций техники, а как артикуляция места человека в технизированной картине мира. Гуманитарно-научный дискурс техники обусловлен динамикой научно-технического и технологического развития цивилизации, глобализационными процессами, а специфика функционирования современного гуманизма определяется условиями постиндустриального развития общества, развертыванием NBIC-технологий, активизацией трансгуманистического движения и идеями постгуманизма.

Ключевые слова: гуманизм, дискурс, трансгуманизм, постгуманизм, человек, сингулярность, техника.

* * *